

(/george.vyshnya/)

George Vyshnya (/george.vyshnya/)

член клубу

Час плинний, Академія вічна, або мої професори та вибори Президента

рік тому Суспільство (/posts/category/4/) 3 738 536 2

Коли відходять герої, на арену виходять блазні

Генріх Гейне

Tempus fugit, Academia sempiterna (Час плинний, Академія вічна)

Володимир Полтавець

Вступ

Мені випала честь свого часу навчатися в університеті «Києво-Могилянська Академія». Серед моїх колег-студентів було багато яскравих особистостей, а значна кількість моїх професорів були справжніми світилами в своїх галузях.

Перебіг нещодавньої кампанії з виборів Президента України дозволив мені пересвідчитися в правдивості двох нижче наведених тверджень:

1. Мої професори з Могілянки здатні навчати мене й сьогодні, через двадцять років після мого випуску з Alma Mater
2. Більшість з моїх професорів залишаються моральними авторитетами для мене - так, як це було колись під час мого навчання

Власне, цей есей - спроба пригадати події січня - квітня 2019 року, завдяки яким я вкотре відчув гордість через свою причетність до Всесвіту Могілянки. І завдяки яким я нарешті зрозумів справжній сенс пророчого афоризму Володимира Полтавця: «Час плинний, Академія вічна».

Я згадуватиму як конкретні персоналії, так і робитиму певні узагальнення. Це є моєю власною неформальною 'Scrum/Agile Retrospective' в царинах, далеких від проектів розробки програмного забезпечення.

Олексій Гарань

Пан Олексій був і залишається дотепер яскравою зіркою Могілянського Всесвіту. Йому випало бути одним із членів "могутньої четвірки" (що складалася з пана Брюховецького та трьох деканів-організаторів), яка стояла біля витоків відродження Києво-Могілянської Академії в 1992 році. Як декан-організатор факультету суспільних наук він заклав підвали й первісну концепцію викладання суспільних дисциплін у сучасній інкарнації давнього університету.

Романтик із зовнішністю, що дещо нагадувала Емира Кустурицю в молоді роки, пан Олексій запам'ятався мені глибокими спецкурсами в галузі політології. Він вчив нас мислити й аналізувати, і це було важливіше за суму переданих нам знань (але й сума була добрячою :-)).

Пан Олексій називав себе інтелектуалом-авантюристом та учасником ризикованих проєктів, що стали успішними. І справді, таких ризикованих проєктів, які увійдуть до історичних аналізів, було і є багато в його житті – від власне згаданого відродження Києво-Могилянської Академії до створення "Народного союзу сприяння перебудові" (в радянський час, ще до утворення Руху - разом з Ємцем, Крижанівським, Куликовим), від обрання Черняка від м. Києва під час перших напіввільних виборів народних депутатів Верховної ради СРСР ще в 1989 р. і до участі в роботі фонду «Демократичні ініціативи». А ще було безліч цікавих політологічних монографій, що він написав.

Власне, під час нещодавньої виборчої кампанії пан Олексій допомагав мені розуміти суспільні настрої в країні через призму досліджень, що проводив фонд «Демократичні ініціативи» під його науковим керівництвом. Окрім того, його аналітичні статті та інтерв'ю, де він коментував перебіг виборчої кампанії та ризики для кожного з лідерів перегонів, а також численні історичні паралелі, що він наводив (зокрема, про долю УНР і ризики для сучасної України, роль Пілсудського в Польщі для консолідації національного стрижня поляків та лише часткову сформованість такого стрижня в сучасній українській політичній нації тощо), давали мені можливість оцінювати ситуацію та робити власні висновки.

Окрім того, я був вкотре вражений якістю та достовірністю результатів і рівнем організації Національного екзитполу, до проведення якого був причетний зокрема й пан Олексій (разом із Іриною Бекешкиною та всією командою «Фонду демократичних ініціатив»). І, безумовно, він у своїх блогах постійно наголошував на цінностях наших посполитих (#ValuesFirst) – на жаль, на цей момент це було більше схоже на поодинокі волання в пустелі.

Через характер своєї професійної діяльності, в своїх публічних доповідях та виступах пан Олексій не міг висловлювати своїх особистих політичних поглядів. І лише напередодні дня тиші перед другим туром виборів, коли вже було зрозуміло, що на країну очікує початок епохи "ЗЕленізації", він дозволив собі зробити філософсько-історичне зауваження в своєму персональному блозі

(<https://blogs.pravda.com.ua/authors/haran/5cbb57c72952d/>

(<https://blogs.pravda.com.ua/authors/haran/5cbb57c72952d/>)):

«Бувало й важче. Уявіть настрої тих, хто змушений був емігрувати на чужину після поразки Української Революції, тих, хто сидів в криївці без зв'язку із близькими та рідними, а багато з тих, хто лишився – просто не вижив. Їм тоді було важче, ніж нам, але віра і невтомна боротьба дала результати. Скоро Великдень. Як колись казали в діаспорі за часів СРСР, "Христос воскрес – воскресне й Україна". Студентам я кажу: "Була у нас вулиця Комінтерну, а тепер – вулиця Петлюри." І де тепер той Комінтерн? А незалежна Україна є і буде».

Попри нотки суму в цьому дописі, для мене він був і є певним сенсом оптимізму. Адже, з одного боку, Україна справді мала історичний досвід долаття криз та епох поневіряння. А з іншого боку, той, хто (як пан Олексій) вплутувався у ризиковані проєкти з таким високим рівнем успішності, насправді вмів прораховувати ризики та передбачувати майбутнє.

А ще, міркуючи над доробком і місією пана Олексія, я згадую свого іншого викладача.

Олександр Дергачов (а також його легендарний однокласник)

З паном Олександром я вперше зіткнувся, коли потрапив на комісію з перезарахування базового нормативного курсу з основ політології за результатами кількарічного потягу до знань в одному з регіональних педагогічних університетів (на початку 1990-х Могиланка заохочувала до вступу студентів, що вже мали незакінчену а то й повну вищу освіту - і серед таких пошукачів опинився, зокрема, і я).

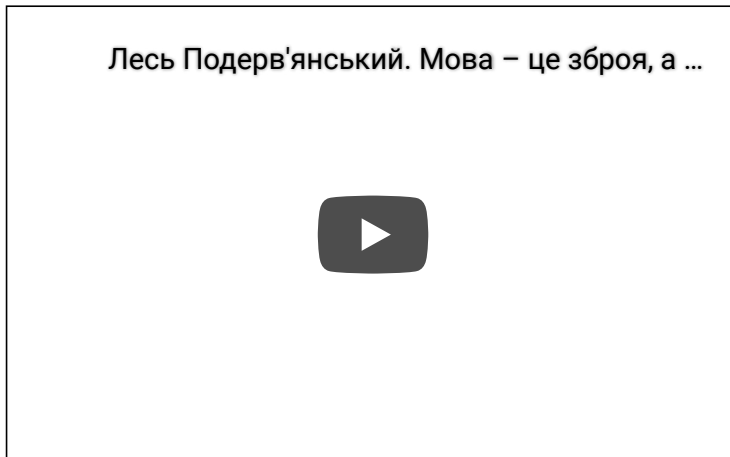
Надалі я мав честь слухати один зі спецкурсів пана Олександра. Там я був підкорений його глибокою ерудицією та здатністю синтезувати історичні події та сучасні політичні реалії.

На жаль, пан Олександр вже тривалий час потерпає від тяжкої хвороби, й через це він зараз не веде активної наукової, публіцистичної та просвітницької діяльності. Але згадка про пана Олександра та один із цікавих фактів його біографії завжди наснажує мене. Річ у тім, що за часів своєї шкільної юності він сидів за однією партою з Митцем – легендою й метром сучасної української культури Лесем Подерев'янським. І тому, разом зі згадками про мудрість пана Олександра, в мене спрацьовує логічна асоціація "Дергачов - Подерев'янський - мудрість Митця".

Власне, доробок і думки Подерев'янського-митця виявилися для мене такими ж важливими, як і зауваження Гараня-науковця. Найбільш корисними для мене були його

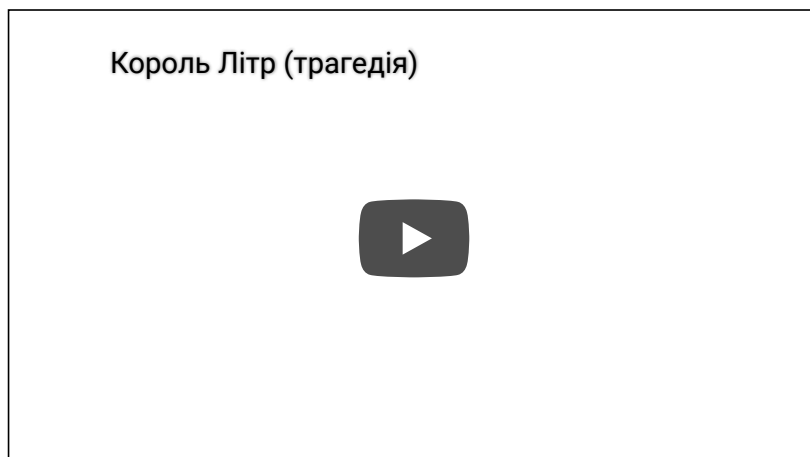
- Роздуми про чемпіонство українців у політичному суїциді та бидло-підґрунтя для цього (<https://www.youtube.com/watch?v=PJZKuEWQOfk> (<https://www.youtube.com/watch?v=PJZKuEWQOfk>))

- Звернення до народу із закликом "геть песимізм" - створене ще за часів правління Януковича, воно звучить дуже актуально й зараз (<https://www.youtube.com/watch?v=jetnZewLWtQ> (<https://www.youtube.com/watch?v=jetnZewLWtQ>))
- Максима щодо "мова - це зброя, а книга - це бомба" (

)

І ще я усвідомив, що, з огляду на результати виборів та події перших тижнів каденції Зеленського, стає пророчою п'єса Подерв'янського "Король Літр":

В тій п'єсі блазень Йорік, що став раптом рятівником народу й усунув свого батька, на хвилі ейфорії очолив країну. В п'єсі є багато цитат, що влучно віддзеркалюють події сьогодення. Однак замислитися над сенсом життя мене примусив прикінцевий епізод. Там Йорік посеред тронної зали радісно вигукував: «Накрилася п*здою та епоха, щовзад тягнула нас». Але невдовзі до тронної зали увійшли два жлоби з картиною «Три богатиря» та ожив хтивий привід із занадто проросійською книгою «Тімур і його каманда» під пахвою, щоб розставити фігури останньої, фінальної (і не надто комічної) мізансцени....

Щось мене потягнуло на гуманітарну «маніловщину» та на рефлексії над цитатою-епіграфом Гейне....

Тому згадаймо кількісно-математичний аспект подій під час та навколо виборів. А в цій царині мені, як і колись, допомагав орієнтуватися інший мій професор.

Володимир Паніотто

Пан Володимир був моїм викладачем з мікросоціології, а також із низки спецкурсів з методології соціологічних досліджень. З ним був пов'язаний один курйозний епізод ранньої доби мого студентства в Могилянці. Що б ви відчували, коли б зустріли людину, що зовні майже на 100% схожа на Вовіка Ульянова та має на додачу ідентичне по батькові (Володимир Ілліч)? Так, мікс здивування й когнітивного дисонансу міг би бути найтолерантнішим описом мого стану під час нашої першої зустрічі :-)

Але я швидко побачив образ справжнього пана Володимира - мудреця, мислителя, знавця найскладніших спеціалізованих розділів вищої математики та цілого оберемку суспільних наук. Він дивував мене здатністю препарувати суспільні процеси та ставити соціологічні діагнози з математичною точністю. Власне, це був найбільший досвід, що я перейняв у нього (і мій подальший потяг до data science був, поміж іншого, зумовлений і впливом пана Володимира).

Під час виборчої кампанії пан Володимир і очолюваний ним Київський Міжнародний Інститут Соціології (KMIC) були на вістрі аналізу злободенних проблем передвиборного суспільного життя. Зокрема, їхні соціологічні дослідження щодо настроїв та електоральних уподобань громадян, а також ціннісних орієнтирів населення додавали кількісно-фактологічного виміру драмам і трагікомедія часів передвиборчої кампанії. Особливо вразило мене кількісне підтвердження командою KMIC інтуїтивно відомих і відчутних фактів, що характеризують стан нашого суспільного життя

- Превалювання телебачення як первинного джерела інформації для 69% сучасних посполитих (добра кореляція з кількістю голосів за Зеленського, в кінцевому підсумку)

- Наявність близько 50% співгромадян, що не прочитали жодної книги протягом останнього календарного року
- Наявність близько 39% співгромадян, які взагалі не цікавляться подіями культурного життя в своєму регіоні

Власне, пан Володимир ще взимку 2019 року продемонстрував превалювання бидляцько-совково-споживацького ціннісного ядра в сучасному українському суспільстві та його тимчасову маргіналізацію на тлі несприйняття цінностей революційної меншості «втомлено-зубожілою» (а насправді - зазомбованою телебаченням) більшістю. Він передбачив та обґрунтував очікувану перемогу популізму на виборах Президента (постать Зеленського – найкраща ілюстрація цього факту). Згодом його висновки, але в більш толерантному «ліво-авторитарному» вербальному означенні, були підтверджені й пізнішим дослідженням Vox Ukraine щодо політичних поглядів сучасних українців (http://texty.org.ua/pg/news/textynewseditor/read/94276/Doslidzhenna_pokazalo_shho_bilshist_ukrajinciv_nas_pravdi_livoavtoryarni (http://texty.org.ua/pg/news/textynewseditor/read/94276/Doslidzhenna_pokazalo_shho_bilshist_ukrajinciv_nas_pravdi_livoavtoryarni)).

Пан Володимир разом із командою КМІС (власне як і пан Олексій з командою фонду «Демократичні ініціативи») був причетним до організації й успішного проведення Національного екзитполу під час першого й другого туру виборів. Міжнародні спостерігачі відзначали, що цьогорічні вибори Президента України відрізнялися винятково точною й оперативною роботою соціологів. Пан Володимир – один з тих, завдяки кому це стало можливим.

Окрім цього, пан Володимир, як і колись у мої студентські роки, допоміг мені влучними та вчасними філософськими роздумами й зауваженнями про цінності.

Я завжди дивувався науковій інтуїції пана Володимира та його здатності відчувати найгостріші соціально-політичні проблеми в самому їхньому зародку (тоді, коли значна частина еліт ще навіть не усвідомлює їх), а також його здатності проводити швидкі, але релевантні соціологічні дослідження для кількісної оцінки загрозливих тенденцій. Так, одразу ж після оголошення результатів екзитполів другого туру виборів, коли стали зрозумілі разючі відмінності у волевиявленні на Львівщині та закордонному окрузі від решти поЗеленілої країни, пан Володимир провів опитування щодо вивчення потенційних сепаратистських настроїв у Галичині. В той же час я згадав події 2014 р., коли пан Володимир таким же блискавичним чином відреагував на проблему східного сепаратизму та провів аналогічні дослідження в 9 областях на південному сході, які кремлівські стратеги й місцеві манкурти хотіли бачити в складі Новоросії (я вважаю, що врахування даних цього дослідження та певні заходи реагування на них призвели до того, що в той момент наступ «руського міра» вдалося пригальмувати, обмеживши його територіями ЛДНР та окупованого Криму).

Також пан Володимир запам'ятався мені блискучим почуттям гумору й витримкою, коли опинявся в центрі якихось інсинуацій навколо своїх досліджень (здаю хоча б той випадок із закидами про «сина італійського комуніста» та зауваження про те, що поширення ним результатів наступного соціологічного дослідження стане просто «змовою північно-корейських комуністів»).

І ще я був приємно втішений тим, що два мої улюблені професори, що дали мені переконання першочергової важливості цінностей (#ValuesFirst), спілкуються як приятелі не тільки в межах Академії та офіційних заходів, пов'язаних із Національним екзитполом, а й поза ними:

Однак окрім злободенно-політологічних та математико-соціологічних аспектів цієї передвиборної кампанії був і рівень філософської абстракції (хтось би міг би назвати це «здоровим поф*гізмом»). І на цьому рівні мені допомагав сенсей.

Вадим Менжулін

Пан Вадим був моїм викладачем філософії в Могилянці. Він вразив мене кількома речами, які, здавалося б, важко поєднувалися в типовому філософі

- Здатність до глибинного аналізу сутності речей (саме це є тим єдиним, чого очікують посполиті від постаті філософа)
- Яскраве почуття гумору, що інколи межувало із сарказмом
- Душа музиканта-віртуоза, що виривалася з щільних лабетів матеріального в ті рідкісні хвилини, коли в його руках опинялися тромбон чи саксофон

- Практичність та прагматизм бізнесмена, що зміг організувати прибуткову діяльність з перекладання українською мовою сучасних англomовних видань з філософії та культурології (та співпрацю з видавництвами щодо їхнього видання на місцевому ринку)

Під час передвиборчої кампанії ми були у постійному віртуальному спілкуванні. Пан Вадим допоміг мені

- Нагадуванням про актуальну й незборену теорію про силу глупства й п'ять фундаментальних законів людської дурості, що підтверджують цю теорію у повсякденній практиці
(http://texty.org.ua/pg/article/newsmaker/read/85618/Syla_tupyh_Pjat_fundamentalnyh_zakoniv_ludskoj_durosti)
(http://texty.org.ua/pg/article/newsmaker/read/85618/Syla_tupyh_Pjat_fundamentalnyh_zakoniv_ludskoj_durosti))
- Глибинними роздумами про зіткнення епох
- Жартівливими афоризмами (про «строїтелів халабудущего» як алегорію зе-електорату, «головного БЕНЯфіціара» тощо)
- Здоровим глуздом і самокритикою (що, знову ж, знайшло вираз в афористичній фразі у стилі перських філософів: «Менжу, що знає межу»)

Такими були вони, мої професори, в сучасному житті, через двадцять років після мого випуску. Але були й ті, що допомагали мені з неба, у моїх спогадах. Велетні духу, що вже відійшли.

Джеймс Мейс

Джеймс Мейс, дослідник і відкривач правди про Голодомор в Україні в 1932-1933 рр., був непересічною особистістю для всього Могиланського Всесвіту. Раніше я вже зупинявся на життєвому й творчому шляху Джима в окремому есею (<https://site.ua/george.vyshnya/18734-bili-troyandi-nadiyi-abo-indianets-scho-zapaliv-svichki-pamyati-v-ukrayinskih-oselyah/> (<https://site.ua/george.vyshnya/18734-bili-troyandi-nadiyi-abo-indianets-scho-zapaliv-svichki-pamyati-v-ukrayinskih-oselyah/>)). Тут я лише хотів би згадати про те, які ідеї з його творчого доробку допомагали мені під час аналізу подій передвиборчих перегонів:

- Його роздуми про постгеноцидний синдром у сучасному українському суспільстві та необхідність його подолання на генетичному й культурному рівнях.
- Розуміння того, що обидві вищезазначені зміни не є швидкими – і тому на шляху одужання траплятимуться ексцеси й рецидиви (на кшталт голосування за популістів, зокрема).
- Генетичний страх перед утиском з боку окупантів та їх місцевих манкуртів та відсутність критичного мислення в протистоянні ворожій пропаганді з боку пересічних посполитих.
- Причетність Росії до політичних маніпуляцій в українському політикумі та неминучість інформаційної війни та справжнього військового зіткнення з Росією через її імперські амбіції та небажання відпускати Україну зі своєї орбіти впливу.

Аналізуючи поточну ситуації крізь призму вищезгаданих тверджень Джіма, я відчуваю її зумовленість глобальною необхідністю історичних процесів (попри власний смуток від тих картин, що доводиться спостерігати в суспільному житті нині).

Віталій Замостян

Пан Віталій (на жаль, також вже покійний нині), як і Олексій Гарань, був одним із членів «могутньої четвірки», адже він як декан-організатор факультету природничих наук стояв у витоків відродженої Києво-Могилянської Академії. Він був відомим вченим в галузі радіаційної біології та радіаційної екології, тому завдяки своїм зв'язкам залучив до викладання природничих дисциплін справжніх грандів тогочасного наукового світу (наприклад, братів-академіків Гродзинських, академіка Трахтенберга та ін.)

Пан Віталій запам'ятався мені справжнім батьківським ставленням до кожного студента, хто волею долі вирішив вибрати мажор у сфері компетенцій факультету природничих наук (на момент мого вступу до Академії це були біологія, екологія та фізика). Наприклад, у мені він побачив молодого земляка, що приїхав спробувати свої сили в столиці (бо він народився на Миргородщині, що неподалік від моєї рідної Полтави). І цей легкий дотик земляцтва завжди відчувався в нашому спілкуванні. А його вмиле й дотепне жонглювання полтавським суржилом посеред барвистих і стильних промов на лекціях і в індивідуальних розмовах змушувало нас, студентів, просто шаленіти (його коронна фраза – «Це зрозуміло і понятно» - згадується всіма нами й дотепер).

У наших розмовах пан Віталій, окрім професійних тем природничих наук, торкався й аспектів народної культури та масового національного характеру тутешніх посполитих. Він зауважував, що простий нарід (як на Полтавщині, так і в інших регіонах Лівобережної України) мусить пройти довгий шлях позбавлення стереотипів совкового минулого та страхів, що засіли в генах за триста років постійних утисків та терору з боку імперських сил. І тут він, власне, іншими словами сформулював те, що в категоричній формі говорив Джеймс Мейс про постгеноцидний синдром. До цих слів пана Віталія я повертався подумки щоразу, коли спостерігав популістів на високих щаблях у рейтингах і соціологічних опитуваннях під час передвиборчих перегонів.

Професори-соратники

З цілою низкою своїх університетських професорів я просто обмінювався думками й інформацією. Завдяки Ларисі Красниковій, Аллі Безусько, Наталі Супрун я знову відчув себе частиною великої могилянської родини, частиною інтелектуального клубу патріотів. Я також надихався промовами й виступами нашого професора-міністра Сергія Квіта (особливо його зверненням щодо симулякру).

Час плинний, Академія вічна

Цього разу східна, про яку писав видатний Могилянець попередньої доби Григорій Сковорода, хижо вдерлася в голови прОстого нАроду, а інтелектуали-патріоти знову опинилися в меншості. Однак мені приємно бути саме в такій меншості – поруч із моральними авторитетами, поруч із моїми професорами, що й через двадцять років після моєї особистої конвокації здатні навчити мене чомусь новому та бути для мене прикладом активної життєвої позиції.

Маятник має здатність гойдатися в правильному напрямку з часом. Метелик, що запустить ланцюг подій, ще п'є нектар. Я в тиші розмірковую над крилатим висловом Володимира Полтавця: «Час плинний, Академія вічна».

Посилання

- Фото Віталія Замостяна запозичено з <https://web.ukma.edu.ua/index.php/uk/news/827-muze-im-v-p-zamostyana-v-naukma> (<https://web.ukma.edu.ua/index.php/uk/news/827-muze-im-v-p-zamostyana-v-naukma>)
- Фото Олександра Дергачова запозичено з <http://eu.univ.kiev.ua/departments/istoriyi-ta-zovnishn%60oyi-polit/dergachov-oleksandr-petrovych-/> (<http://eu.univ.kiev.ua/departments/istoriyi-ta-zovnishn%60oyi-polit/dergachov-oleksandr-petrovych-/>)
- Фото Джеймса Мейса запозичено з <https://www.radiosvoboda.org/a/29806963.html> (<https://www.radiosvoboda.org/a/29806963.html>)
- Фото Олексія Гараня, Володимира Паніотто, та Вадима Менжуліна запозичені з їхніх публічних сторінок у Facebook.
- Заголовкове фото головного корпусу університету «Києво-Могилянська Академія» запозичено з <https://www.facebook.com/naukma/photos/a.433127473483714/1614771008652682/> (<https://www.facebook.com/naukma/photos/a.433127473483714/1614771008652682/>)

(<https://www.facebook.com/naukma/photos/a.433127473483714/1614771008652682/>)

8-9 червня 2019 р.